

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет Психології
Кафедра практичної психології та психодіагностики

СИЛАБУС
навчальної дисципліни циклу професійної підготовки

Психологія сім'ї

підготовки Бакалаврів
спеціальності 053 Психологія
освітньо-професійної програми Практична психологія

*Силабус навчальної дисципліни
для денної та заочної форми навчання*

Луцьк – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Психологія сім'ї» підготовки бакалаврів, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія, за освітньо-професійною програмою Практична психологія

Розробник: Грицюк І.М., кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри практичної психології та психодіагностики Волинського національного університету імені Лесі Українки

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри
Практичної психології та психодіагностики

Протокол № 2 від 08.09.2021 р.

Завідувач кафедри: Людмила МАГДИСЮК

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія (Психологія) 053 Психологія (Практична психологія) Бакалавр	Нормативна
Кількість 4 годин/кредитів 120 год		Рік навчання 2
		Семестр 3-ий
ІНДЗ: €		Лекції 20 год.
		Практичні 22 год. Лабораторні 22 год.
Мова навчання українська		Самостійна робота - 48
		Консультації 7 год.
		Консультації до екзамену 1 год
	Форма контролю: екзамен 7 год	

II. Інформація про викладача

ППП Грицюк Ірина Михайлівна

Науковий ступінь кандидатка психологічних наук

Вчене звання доцентка

Посада доцентка кафедри практичної психології та психодіагностики

Контактна інформація: мобільний телефон +380505392867; електронна адреса hrytsuyk_ira@ukr.net

Дні занять понеділок та четвер

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру в понеділок та четвер. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

III. Опис дисципліни

1. **Анотація.** Навчальна дисципліна «Психологія сім'ї», як необхідна складова спеціальної професійної підготовки майбутніх практичних психологів, є однією з форм практичного застосування професійних можливостей психолога шляхом ознайомлення студентів з різноманітними концепціями сімейної психології; розширення знань із специфіки роботи сімейного психолога при наданні допомоги сім'ям у кризових ситуаціях, побудові батьківсько-дитячих взаємин, вмінні самостійного застосування психодіагностичних методик та

психотерапевтичних практик при вирішенні прикладних задач.

Пререквізити:

Вивчення дисципліни базується на дисциплінах загального та професійного циклів підготовки попередніх років навчання: загальна психологія, основи практичної психології.

Постреквізити: психологічне консультування, психотерапія.

Метою навчальної дисципліни є: дати розуміння особливостей роботи практичного психолога з формування готовності молоді до подружнього життя та специфіки діяльності психолога з сім'ями, що потребують допомоги.

Предмет вивчення навчальної дисципліни: психологічні основи функціонування та розвитку шлюбно-сімейних взаємин; особливості подолання періодів сімейних криз.

Завдання курсу: дати студентам знання про процес функціонування сім'ї, що ґрунтується на всебічному аналізі сучасних підходів до її вивчення; показати цілісність особистості, взаємоузгодженість усіх її структурних компонентів, культуру взаємин у сім'ях, сумісність у шлюбі, особливості сімейних конфліктів, навчити студентів користуватись діагностичним інструментарієм при вивченні особливостей функціонування сім'ї та її проблемних зон і складниками психограми сім'ї.

IV. Результати навчання (Компетентності)

Студенти будуть компетентними у таких питаннях:

Загальні компетентності

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
- СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
- СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність, відповідно до запиту.
- СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- СК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та розвитку.

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії

V. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2. ДФН

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Прак т.	Лабор.	Сам. Роб.	Конс.	Ф.к/Б али
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади психології сімейних взаємин							
Тема 1. Курс «Психологія сім'ї» в системі підготовки психологів. Подружня пара або сім'я як система	4	2		2			РЗ/К 2
Тема 2. Психологія міжособистісних стосунків. Культура спілкування. Моральні основи сім'ї. Типи та функції	6		2	2		2	ДС/2 РЗ/К 2
Тема 3 Еволюційна модель розвитку стосунків. Стадії стосунків в сімейних парах	4	2		2			РЗ/К 2
Тема 4. Діагностика стадій розвитку сімейної пари	4	2		2			РЗ/К 2
Тема 5. Робота з подружніми парами за еволюційною моделлю розвитку	6	4		2			РЗ/К 2 МКР/30

Разом за модулем 1	24	10	2	10		2	42 балів
Змістовий модуль 2. Психологічні особливості функціонування сім'ї							
Тема 6. Сім'я, як джерело психічної травматизації особистості	6		2	2		2	ДС/2 РЗ/К 1
Тема 7. Історія розвитку сімейної психології та психотерапії: основні напрямлення та методи	6	4		2			РЗ/К 1 РМГ/3
Тема 8. Міжособистісні стосунки в шлюбі. Програма діагностики сімейних стосунків	6		2	2		2	ДС/1 РЗ/К 1
Тема 9. Психологія і психопрофілактика сімейних конфліктів	4		2	2			ДС/1 РЗ/К 1
Тема 10. Втручання в сімейну систему. Унікальні аспекти сімейної терапії	10	4	2	2		2	ДС/1 РЗ/К 1
Тема 11. Приєднання: Використання психологом власного «я». Тісна близькість. Проміжна та відсторонена позиція. Виклик структурі сім'ї	6	2	2	2			ДС/1 РЗ/К 1
Тема 12. Психологічна готовність молоді до шлюбно-сімейних взаємин	2		2				ДС/1 ІНДЗ/1 0
Тема 13. Психологія молодої сім'ї і сімейна криза	2		2				ДС/1
Тема 14. Психологія сексуальності. Сексуальна задоволеність та психологічне благополуччя партнерів	2		2				ДС/1 МКР/30
Тема 15. Проблеми сучасної сім'ї	2		2				
Тема 16. Психологічна допомога сім'ї	2		2				
Разом за модулем 2	48	10	20	12		6	58бали
Всього годин: Екзамен 7 год	120/79	20	22	22	48	8	100

Таблиця 3

ЗФН

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Прак тичні	Лаб.	Сам. роб.	Конс	Форма контр/Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади психології сімейних взаємин							
Тема 1. Курс «Психологія сім'ї» в системі підготовки психологів. Подружня пара або сім'я як система	2	2					
Тема 2. Еволюційна модель	2	2					

розвитку стосунків. Стадії стосунків в сімейних парах							
Тема 3. Психологічна допомога сім'ї	2	2					
Тема 4. Втручання в сімейну систему. Унікальні аспекти сімейної терапії	2		2				ДБ/10
Разом за модулем 1	8	6	2				
Змістовий модуль 2. Психологічні особливості функціонування сім'ї							
Тема 5. Міжособистісні стосунки в шлюбі. Програма діагностики сімейних стосунків	4			4			ДС/20
Тема 6: Сім'я, як джерело психічної травматизації особистості	3		2			1	ДС/10
Разом за модулем 2	7		2	4		1	40 балів
Всього годин Екзамен 1 год	16	6	4	4		1	МКР/60 Разом 100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

VI. Завдання для самостійного опрацювання

12	Тема
1	Тема 1. Курс «Психологія сім'ї» в системі підготовки психологів. Сім'я в житті суспільства. Історичні форми сім'ї. Звичаї і традиції української сім'ї. Сім'я як мала соціальна група. Специфіка внутрішньо сімейних процесів.
2	Тема 2. Психологія міжособистісних стосунків. Культура спілкування. Моральні основи сім'ї. Формування гармонійних стосунків у сім'ї як умова успішної соціалізації дитини. Стилi сімейного виховання. Вертикальні та горизонтальні рівні любові. Компоненти та ритми кохання.
3	Тема 3. Підготовка молоді до сімейного життя. Історичні аспекти проблеми підготовки до сімейного життя. Показники готовності до сімейного життя. Передумови психологічної готовності молоді до сімейного життя. Статеве виховання та підготовка молоді до сімейного життя. Проблема підготовки молоді до сімейного життя в нашій країні і закордоном. Типові недоліки в підготовці молоді до створення сім'ї. Вплив батьківської сім'ї і готовність до шлюбу. Поняття про

	психологічну готовність до сімейного життя. Структура і зміст психологічної готовності. Готовність до шлюбу і стабільність сім'ї.
4	Тема 4. Функціонально-рольова структура взаємин. Проблеми сучасної сім'ї. Гендерні стереотипи як основа функціонально-рольової структури сім'ї. Культура взаємин у сучасній сім'ї. Тактичні стабілізатори подружніх відносин, психосексуальні основи стабільного шлюбу. Сексуальність у подружжі.
5	Тема 5. Психологічна сумісність і психологічний клімат в сім'ї. Подружня сумісність, як фактор стабільності шлюбу. Рольова структура сім'ї. Поняття сімейних ролей. Функціонально-рольова узгодженість в шлюбі, як фактор подружньої сумісності. Сімейні норми і санкції. Сімейні цінності та ритуали. Поняття про психологічний клімат в сім'ї. Типи взаємовідносин в сім'ї. Види психологічного клімату. Ознаки благополучного та неблагополучного клімату в сім'ї. Залежність задоволеності шлюбом від психологічного клімату в сім'ї. Фактори благополуччя сімейних стосунків. Фактори ризику сім'ї. Поняття про психологічну сумісність. Відмінність у підходах до проблеми психологічної сумісності: теорія Ван де Велде; теорія однорідності; теорія додаткових потреб; теорія взаємної ідентифікації (Війн, Кеттел, Кемпінськи); «рольова» теорія Р.Орта; вітчизняні дослідження в області теорії подружньої сумісності (Ощепкова, Н. Обозов, Платонов). Рівні психологічної сумісності. Підходи до питання сексуальної сумісності. Взаємозв'язок і взаємозалежність психологічних і сексуальних начал особистості; Типи сексуального партнерства (С. Либих). Лідерство і головенство в шлюбі. Стили лідерства. Типи влади. Функції і ролі в шлюбі. Типологія сімейних ролей (Кірпатрік, Яценко). Рольові очукування і рольові домагання.
6	Тема 6. Міжособистісні стосунки в шлюбі. Психограма подружніх взаємин. Морально-етичні концепції сімейних стосунків. Психологічна складова культури сімейних стосунків. Сімейний етикет. Особливості сімейного спілкування на різних стадіях розвитку сім'ї.
7	Тема 7. Психологія і психопрофілактика сімейних конфліктів. Особливості особистості, патологічні риси характеру та конфліктність. Міжіндивідуальна напруженість в сім'ї та її структура. Ознаки міжіндивідуальної напруженості. Функціонально-рольова непогодженість подружжя. Напруженість в сім'ї, незадоволеність інтимним життям роботою. Суперечка, сварка, «маятник конфлікту». Типологія конфліктів по М.Дойч. Типологія конфліктів: надумані, справжні, причини конфліктів. Направлення міжособистісних конфліктів. Психологічні та сексуальні конфлікти. Шляхи і методи вирішення конфліктів. Вплив конфліктів на психічне здоров'я подружжя та дітей. Сценарність життя. Подружні ігри. Батьківське програмування (по Е. Берну). Проблеми сімейної комунікації. Поняття сімейних конфліктів та їх особливості. Класифікація сімейних конфліктів. Методи вирішення конфліктів (Д.Карнегі. Л.Камерон-Бендлер, К.Вітек; Б.Луп'ян про подолання труднощів в сімейному житті та ін.).

VII. Види (форми) індивідуально-дослідних завдань

Індивідуальна робота студентів «ІНДЗ» передбачає оволодіння методами, формами, технологією консультативного процесу в роботі з сім'єю, формування навичок постановки сімейного психологічного діагнозу, адекватного та вмілого використання діагностичних методик.

Результатом виконання індивідуальної науково-дослідної роботи за даною навчальною дисципліною є складена психограма подружніх відносин сім'ї.

(Зразок картки)

Психограма подружніх відносин

I. Соціально-економічні і демографічні характеристики:

- а) житлові умови
- б) сімейний бюджет (розмір та спосіб розподілу)
- в) стаж шлюбу
- г) вік та різниця у віці
- д) освіта
- є) рід занять
- є) кількість та вік дітей

Методи дослідження:

- 1. Опитування або бесіда
- 2. Анкета
- 3. Аналіз документів (напр. - особова справа учня)

II. Дошлюбні стосунки

- а) місце і ситуація знайомства
- б) перше враження один про одного (позитивне, негативне, нейтральне)
- в) тривалість періоду залицяння.
- г) ініціатор шлюбної пропозиції (чоловік, жінка інші зацікавлені особи)
- д) час обдумування шлюбної пропозиції
- є) ситуація оформлення шлюбу (як весілля)

Методи:

I. Інтерв'ю, бесіда.

III. Мікрооточення сім'ї:

- а) склад мікрооточення (рідні, сусіди, друзі, колеги)
 - б) часто і а контактів з представниками мікрооточення
 - в) рід допомоги, отримуваної від цих осіб:
 - економічна, побутова, моральна чи емоційна підтримка:
 - обмін досвідом та знаннями:
- спільне проведення вільного часу;

Методи:

- 1. Бесіда
- 2. Анкета «Контакти сім'ї»

IV. Стадія шлюбу:

Визначити, на якій стадії шлюбу перебуває дана пара і виявити ті проблеми, які можуть виникнути, виходячи із особливостей цієї стадії:

- 1 за шлюбним стажом;
- 2 за дітьми.

Методи:

1. Вільна бесіда по виділених проблемах

V. Оцінка рівня благополуччя сімейних взаємин:

- а) визначення задоволеності шлюбом
- б) визначення психологічного клімату в сім'ї
- в) фактори ризику сім'ї

г) потенціальний ініціатор конфлікту

Методи:

1. Опитувальник задоволення шлюбом
2. Вимір установок сімейної пари
3. Методики на діагностику подружньої сумісності:

- на сексуальну сумісність
- на діагностику темпераменту, характеру.

4. Методика «Конструктивно-деструктивна сім'я»

VI. Оцінка окремих феноменів подружніх взаємин:

- а) визначення конфліктності (методика Томаса: характер взаємодії в конфліктній парі або ситуації)
- б) визначення функціонально-ролевої узгодженості (методика «Ролі сім'ї»)
- в) визначення емоційного стану в сім'ї (методика «Типовий сімейний стан», методика Розенцвейга, тест Люшера, «Спілкування в сім'ї»)
- г) діагностика взаєморозуміння ідеального образу партнера: (методика Лірі)

VII. Дослідження індивідуально-психологічних особливостей подружжя:

Мета: визначення подружньої сумісності:

- вироблення напрямків корекційної роботи з подружньою парою: (методика Лічко, методика на визначення самооцінки, методи рівня приязні;
- особистісні якості: методика Кеттела, Айзенка, Сонді).

VIII. Дослідження сімейного дозвілля, інтересів, цінностей:

Методики: «Опитувальник ціннісних орієнтацій», опитувальник «Інтереси та дозвілля».

IX. В результаті аналізу всіх аспектів подружжя всі дані зводимо в психограму подружжя.

В ній вказується наступне:

1. Зони конфлікту в подружній парі.
2. Потенційний ініціатор конфлікту в кожній із зон.
3. Рівень психологічної сумісності.
4. Загальний прогноз відносин в парі.
5. Рекомендації по корекційній роботі з парою і кожним з них окремо.

VIII. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента: відвідування занять є обов'язковим. За умови відвідування та якісної підготовки до занять студент може набрати максимальну кількість балів поточного оцінювання. На кожному практичному занятті студент має змогу отримати максимальну 1 бали: за виступ за темою. Загалом за всі заняття студент має змогу отримати 12 балів (12x1) максимальну. Запропоновано три рівні оцінювання: високий - 1 бал, середній – 0,5 бал і низький – всього 0,2 бала. Виконання лабораторного завдання оцінюється в 2 бали. Максимальне оцінювання ІНДЗ – 4 балів (передбачає адекватний локусу скарги подружньої пари підбір діагностичного інструментарію, грамотно зроблені висновки та рекомендації). За наявності об'єктивних причин (відрадження, стажування, хвороба тощо) студент може перездати тему курсу, навчатися он-лайн. За бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, виконавши певний вид робіт.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- Списування під час модульних контрольних робіт заборонене.
- Письмові роботи студента обов'язково проходять перевірку на наявність плагіату (допускається не більше 20 % текстових запозичень).
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримання принципів та положень Етичного кодексу психолога (<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>);
- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Максимально оцінюється робота студента на занятті (за умови успішної відповіді). За наявності об'єктивних причин (відрадження, стажування, хвороба тощо) студент може перездати тему курсу.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за певний вид діяльності). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

ІХ. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є екзамен. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем, або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест тощо). Екзамен відбувається у формі усного опитування. Студент може не скласти його, якщо за результатами поточного оцінювання та модульної контрольної роботи набирає 75 і більше балів.

X. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЕКЗАМЕН

1. Поняття «шлюб» і «сім'я», функції сім'ї і «сімейні ролі», структура і типологія сім'ї.
2. Рівні психологічної сумісності в шлюбі.
3. Типи батьківського та материнського ставлення і його порушення.
4. Історія розвитку шлюбно-сімейних взаємин.
5. Поняття та види психологічного клімату сім'ї, його ознаки.
6. Причини порушень в батьківському ставленні і реакції дітей на неадекватне ставлення батьків.
7. Параметри обстеження та методи діагностики соціально-економічних і демографічних характеристик сім'ї.
8. Розкрийте поняття еволюційної моделі розвитку стосунків
9. Кризові періоди в шлюбі.

10. Особливості та причини конфліктної поведінки дитини в сім'ї. Параметри оцінки мікрооточення сім'ї та методи його діагностики. Сучасні тенденції розвитку сім'ї.

11. Типологія конфліктів підлітків з батьками і особливості прояву конфліктності у підлітковому віці.

12. Дати оцінку особистісному і суспільному значенню функцій сім'ї в партнерстві та функції сім'ї в суспільстві.

13. Сімейні норми і санкції, функціонально-рольова узгодженість, як фактори подружньої сумісності.

14. Особливості та складові процесу відділення від сім'ї в період дорослості. Позитивні і негативні зони функціонування сім'ї на різних стадіях, методи їх діагностики.

15. Структура сучасної сім'ї та особливості її порушення.

16. Поняття «суперечка», «сварка», «маятник конфлікту».

17. Особливості сприйняття процесу відділення від сім'ї з позиції батьків і дітей.

18. Параметри оцінки та методи діагностики благополуччя сім'ї.

19. Типологія та моделі сім'ї.

20. Задоволеність шлюбом, відмінності в незадоволеності шлюбом.

21. Психологічні проблеми виховання дітей в неповній сім'ї в залежності від її типології.

22. Параметри дослідження та методи діагностики індивідуальних особливостей подружжя.

23. Основні етапи життєвого циклу та динаміка сім'ї.

24. Вплив сім'ї на розвиток та формування особистості.

25. Шляхи і засоби гармонізації виховання в неповній сім'ї. Методи діагностики дозвілля членів сім'ї.

26. Особливості функціонування сім'ї на стадії її зародження. Лідерство і головенство у сім'ї, стилі лідерства в сім'ї. Психологічні проблеми виховання прийомних дітей.

27. Методи діагностики зон конфлікту та потенційного ініціатора конфліктів в сім'ї.

28. Особливості функціонування сім'ї з дітьми, які не почали трудову діяльність.

29. Соціальні та психологічні проблеми виховання дітей, які залишилися без опіки батьків.

30. Методи діагностики психологічної сумісності подружньої пари.

31. Особливості функціонування сім'ї на завершальному етапі її життєдіяльності.

32. Параметри оцінки рівня психологічної сумісності та методи їх діагностики.

33. Проблеми сучасної сім'ї.

34. Типологія сімейних ролей, рольові домагання і очікування.

35. Методи діагностики ціннісно-мотиваційної сфери подружжя.
36. Розлучення як соціальне явище, соціальні наслідки розлучення.
37. Особливості дошлюбних стосунків, вибору партнера, мотивів до одруження.
38. Методи діагностики міжособистісних стосунків подружжя.
39. Терапія сімейних пар за еволюційною моделлю розвитку
40. Труднощі психосексуальної адаптації та фактори ризику у молодому шлюбі.
41. Методи діагностики міжособистісних стосунків в сім'ї. Причини та мотиви розлучень.
42. Проблема «маски» і періоду «нормотворчості» на етапі молодого сім'ї.
43. Методи діагностики внутрішньосімейного спілкування.
44. Об'єктивні та суб'єктивні фактори розлучень.
45. Особливості життєдіяльності та адаптації молодого сім'ї.
46. Порушення в життєдіяльності сім'ї та фактори, що їх зумовлюють.
47. Методи діагностики емоційного стану членів сім'ї.
48. Дестабілізуючі елементи подружніх стосунків.
49. Місце привабливості і кохання у просімейній мотивації.
50. Типи порушень функціонування сім'ї.
51. Методи діагностики психологічного клімату сім'ї.
52. Особливості адаптації до розлучення, етапи адаптації.
53. Особливості сімейного спілкування на різних стадіях розвитку сім'ї.
54. Вплив порушень життєдіяльності сім'ї на травматизацію особистості.
55. Методи діагностики функційно-рольової узгодженості в шлюбі.
56. Шлюботорозлучна ситуація в сприйнятті розлучених, психічне самопочуття та поведінка чоловіка і жінки після розлучення.
57. Характеристика шлюбу у літньому віці (соціальна, психологічна, емоційна, сексуальна сфери).
58. Порушення особистісних передумов функціонування сім'ї.
59. Методи діагностики батьківсько-дитячих взаємин.
60. Види і форми допомоги розлученим.
61. Особливості сімейних стосунків у середньому віці, вплив вторинної адаптації на стабільність шлюбу.
62. Роль батька та матері в післярозлучній ситуації.
63. Особливості прояву кризи у середньому та літньому шлюбі, шляхи її подолання.
64. Порушення міжособистісної комунікації в сім'ї та її ознаки.
65. Методи діагностики батьківських установок та батьківського ставлення.
66. Особливості функціонування та проблеми неповної сім'ї.
67. Види та типологія конфліктів у сім'ї.
68. Порушення механізмів інтеграції сім'ї.

69. Методи діагностики подружньої адаптації та необхідність її вивчення в практиці сімейного консультування.
70. Особливості функціонування та проблеми позашлюбної сім'ї.
71. Джерела та причини конфліктів в сім'ї, вплив якостей особистості на конфліктність у сімейних стосунках.
72. Порушення структурно-рольових основ сім'ї.
73. Необхідність вивчення сімейної взаємодії та методи її діагностики.
74. Особливості функціонування повторного шлюбу та його проблеми.
75. Ознаки та структура напруженості в сім'ї.
76. Мотиви виникнення паталогізуючих ролей в сім'ї.
77. Методи діагностики соціальної перцепції в сім'ї.
78. Особливості розвитку проблемної сім'ї та формального шлюбу.
79. Вплив сімейних конфліктів на психічне здоров'я подружжя та дітей.
80. Схема та методи сімейної діагностики, спрямованої на дитину.
81. Соціально-психологічна оцінка проблеми самотності, її види та причини.
82. Методи вирішення конфліктних ситуацій в сім'ї.
83. Особливості психосексуального розвитку на різних вікових етапах.
84. Параметри обстеження вступаючих в шлюб та методи їх діагностики.
85. Сприятливі та несприятливі фактори сімейних стосунків.
86. Характеристика функцій батьків по ставленню до дітей та дитячої емансипації і її видів.
87. Схема методів діагностики порушень сімейного функціонування.
88. Причини та обставини виникнення подружньої зради, реакції подружжя на зраду.
89. Батьківський авторитет та його складові, види батьківської влади.
90. Психологічна готовність до сімейного життя та її компоненти.
91. Стадія розвитку шлюбної пари Симбіоз. Його види
92. Принципи інтервенції в терапії шлюбних пар
93. Симбіозно-диференційний тип стосунків: опис, діагностика, терапія
94. Диференційно-диференційна пара: опис, діагностика, терапія
95. Симбіозно-навчаюча пара: опис, діагностика, терапія
96. Навчально-навчальна пара: : опис, діагностика, терапія

XI. Рекомендована література та інтернет-ресурси:

- 1) Агейко О. В. Особенности переживания детьми ситуации развода *Журнал практического психолога*. 2005. № 5. С. 89 – 98.
- 2) Агишева Н. К. Современные представления о супружеских конфликтах и супружеской дезадаптации . *Международный медицинский журнал*. 2005. Т. 11, № 4. С. 22 – 25.
- 3) Алексеева А. В. Трансформация семейных ролей мужчины и женщины в современном украинском обществе. *Журнал практического психолога*. 2005. № 5. С. 161 – 165.

- 4) Бэйдер Э. Пирсон П. В поисках мифической пары: Эволюционный подход к диагностике и психотерапии. 2014. 272 с.
- 5) Бондарчук О. І. Психологія сім'ї : курс лекцій. Київ: МАУП, 2001. 96 с.
- 6) Боярова О. Сімейне виховання – запорука психічного здоров'я дитини *Психолог*. 2006. Січ. (№ 2/3). С. 21 – 22.
- 7) Велента Т. Ф. Проблема психологической зависимости супругов от их родителей. *Журнал практического психолога*. 2005. № 5. С. 15 – 18.
- 8) Волкова М. А. Взаимосвязь типа ценностей родителей и их представлений о воспитании детей. *Психолог в детском саду*. 2005. № 4. С. 67 – 84.
- 9) Головніва І. В. Изменение традиционных внутрисемейных ролей: новые модели поведения и конфликты. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. № 4. С. 12 – 16.
- 10) Кісарчук З. Г., Єрмусевич О. І. Психологічна допомога сім'ї : навч. посіб. Київ: Главник, 2006. 128 с.
- 11) Кляпець О. Феномен емоційного вигоряння в сім'ї. *Соціальна психологія*. 2006. № 4. С. 168 – 176.
- 12) Кляпець О. Шлюбна залежність як чинник емоційного вигоряння в сім'ї. *Соціальна психологія*. 2006. № 6. С. 164 – 174.
- 13) Корчова Г. Л. Роль сім'ї у формуванні сексуальної культури старшокласників. *Практична психологія та соціальна робота*. 2007. № 3. С. 17 – 20.
- 14) Кравченко Ж. Вплив сім'ї на соціалізацію підлітків. *Соціальна психологія*. 2007. Спец. вип. С. 181 – 188.
- 15) Лютова С. Н. Архетипический анализ семейных конфликтов: терапевтические фрески. *Журнал практического психолога*. 2006. № 1. Специальный вып. С. 107 – 123.
- 16) Мушинський В. Неблагополучна сім'я як фактор дисгармонійного розвитку дитини. *Психолог*. 2005. Берез. (№ 10). С. 3 – 5.
- 17) Психологія сім'ї : навч. посібник за заг. ред. В. М. Поліщука. Суми: Універ. книга, 2009. 269 с.
- 18) Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Коширець В. В. Психологічне консультування та психотерапія: зміст, прийоми, технології [Текст]: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 300 с.
- 19) Психологія молоді сім'ї [Текст]: монографія Раїса Петрівна Федоренко, Мирослава Іванівна Мушкевич та ін. Вид. 2-ге, доповн. та змін. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 392 с.
- 20) Рубченко А. К. Подходы к проблеме детско-родительских отношений в отечественной психологии. *Психолог в детском саду*. 2005. № 4. С. 98 – 114.
- 21) Слепкова В. И. Психотерапевтическая функция семьи. *Журнал практического психолога*. 2005. № 5. С. 8 – 14.
- 22) Соловьёв И. О. Семья как акмеологическая среда развития подростка. *Мир психологии*. 2007. № 4. С. 83 – 88.
- 23) Федоренко Р. П. Психологія молоді сім'ї: [монографія] Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. 168 с..
- 24) Федоренко Р. П. Психологія сім'ї: навч. посіб. Луцьк: РВВ «Вежа-Друк», 2015. 360 с.

25) Харламенкова Н. Е. Роль отца в дифференциации гендерной идентичности. *Психологический журнал*. 2007. Т. 28, № 3. С. 56 – 64.

26) Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція: навч. посібник [модульно-рейтинговий курс] [2-ге вид., випр. і доп.]. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 544 с.